

Het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Legelderveld

AANWIJZINGSBESLUIT NATURA 2000-GEBIED DRENTS-FRIESE WOLD & LEGGELDERVELD:

Artikel 1 Aanwijzing Drents-Friese Wold & Leggelderveld – Habitatrichtlijngebied

1. Als speciale beschermingszone als bedoeld in artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen, overeenkomstig de in de bijlage bij dit besluit aangegeven geometrische begrenzing, het gebied **Drents-Friese Wold & Leggelderveld**.
2. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen genoemd in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG, waarbij prioritaire habitattypen met een sterretje (*) zijn aangeduid:

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H4030	Droge Europese heide
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7110	*Actief hoogveen
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i> .

3. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende soorten genoemd in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG, waarbij prioritaire soorten met een sterretje (*) zijn aangeduid:

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
H1831	Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>).

Artikel 2 Aanwijzing Drents-Friese Woud – Vogelrichtlijngebied

1. Als speciale beschermingszone als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010 L 103) wordt aangewezen, overeenkomstig de in de bijlage bij dit besluit aangegeven geometrische begrenzing, het gebied **Drents-Friese Woud**.
2. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende vogelsoorten, genoemd in bijlage I, bij Richtlijn 2009/147/EG:

A072	Wespendief (<i>Pernis apivorus</i>)
A236	Zwarte specht (<i>Dryocopus martius</i>)
A246	Boomleeuwerik (<i>Lullula arborea</i>)
A338	Grauwe klauwier (<i>Lanius collurio</i>).

3. De speciale beschermingszone wordt aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, genoemd in bijlage II bij Richtlijn 2009/147/EG:

A004	Dodaars (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)
A233	Draaihals (<i>Jynx torquilla</i>)
A275	Paapje (<i>Saxicola rubetra</i>)
A276	Roodborsttapuit (<i>Saxicola torquata</i>)
A277	Tapuit (<i>Oenanthe oenanthe</i>).

Artikel 3 Aanwijzing Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld

1. Deze aanwijzing gaat vergezeld van een nota van toelichting met bijlagen die integraal deel uitmaakt van deze aanwijzing.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Drents-Friese Wold & Leggelderveld**.

Artikel 4 Exclaveringsformule

1. Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting wordt afgeweken. Hiervoor gelden de peildata, genoemd in paragraaf 3.4 van de nota van toelichting.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt verstaan onder:
 - a. bebouwing: één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;
 - b. bouwwerk: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die direct of indirect met de grond is verbonden of direct of indirect steun vindt in of op de grond;
 - c. gebouw: bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;
 - d. erven: onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen;
 - e. tuinen: in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons, of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving en veelal, omheind zijn door middel van een afrastering, schutting, muur of haag of geheel of gedeeltelijk zijn omgeven door een sloot;
 - f. verhardingen: kunstmatige verhardingen zoals verharde wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen met inbegrip van in wegen liggende bruggen en duikers en de tot wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
 - g. hoofdspoorweg: op grond van artikel 2 van de spoorwegwet als hoofdspoorweg aangewezen spoorweg. Voor de begrenzing langs hoofdspoorwegen geldt artikel 3.5 van het omgevingsbesluit (beperkingengebied hoofdspoorweginfrastructuur).

Artikel 5 Instandhoudingsdoelstellingen Habitatrichtlijn: habitattypen en soorten

1. De instandhoudingsdoelstellingen van de natuurlijke habitattypen, bedoeld in artikel 2.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming en artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.3 van de nota van toelichting.
2. De instandhoudingsdoelstellingen voor de soorten, bedoeld in artikel 2.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming en artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.4 van de nota van toelichting.

Artikel 6 Instandhoudingsdoelstellingen Vogelrichtlijn: broedvogels

De instandhoudingsdoelstellingen voor de broedvogels van de soorten, bedoeld in artikel 2.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming en artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving, worden vastgesteld in paragraaf 5.5 van de nota van toelichting.

Bijlage Nota van toelichting

1. INLEIDING

Het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (hierna Habitatrichtlijn) en als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europese Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (hierna: Vogelrichtlijn). Tezamen vormen deze speciale beschermingszones het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Het besluit bevat de begrenzing en de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende begrenzing toegelicht. Hoofdstuk 4 gaat verder in op de habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent.

In hoofdstuk 5 worden de algemene doelstellingen geformuleerd en worden de instandhoudingsdoelstellingen, genoemd in artikel 5 en 6, nader toegelicht. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen “behoud”, “uitbreiding” en “verbetering” gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de oppervlakte en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van “behoud” of “uitbreiding” van de omvang van het leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van “behoud” of “uitbreiding” van de populatie.

Bij de nota van toelichting is een bijlage A gevoegd. Anders dan de andere bijlagen bij de toelichting maakt bijlage A bij de toelichting geen integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A illustreert welke terreindelen met het besluit PDN/2010-027 | 027 Drents-Friese Wold & Leggelderveld van 27 december 2010 (Staatscourant 4458, 14 maart 2011) zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn (kaartbladen 1 en 2) en welke terreindelen vervolgens met het wijzigingsbesluit DGNVLG/2019-027 | 027 Drents-Friese Wold & Leggelderveld zijn toegevoegd aan het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen.

2. AANWIJZINGEN HABITATRICHTLIJN EN VOGELRICHTLIJN

Artikel 1 van dit besluit voorziet in de aanwijzing van het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Drents-Friese Wold en Leggelderveld” en onder nummer NL9803011 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/291) onder de naam “Drents-Friese Woud” ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802201. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/291 is bij eerdergenoemde besluit van 27 december 2010 gewijzigd. De kaart (productiedatum 12-6-2010) behorende bij het aanwijzingsbesluit van het habitatrichtlijngebied van 27 december 2010 is vervangen door de kaart (productiedatum 14-05-2019) behorende bij het wijzigingsbesluit (DGNVLG/2019-027 | 027 Drents-Friese Wold & Leggelderveld) en weergegeven middels de gebiedsbegrenzings in de bijlage bij dit besluit.

Het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (landelijk gebiedsnummer 27) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Drents-Friese Woud en het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (artikelen 5

en 6) en de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006).¹ Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008).²

Het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld ligt in de provincies Fryslân en Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Midden-Drenthe, Ooststellingwerf, Westerveld en Weststellingwerf.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1. Gebiedsbeschrijving

Het Drents-Friese Wold ligt op het Drents plateau. Het vormt het oorsprongsgebied voor diverse beekdal-systemen. Naast elkaar komen verschillende (sub)regionale hydrologische systemen van verschillende schalen voor. Verder zorgt stuivend zand op landschapsschaal voor dynamiek. Dit leidt tot een breed palet aan habitattypen in een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummer Veld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af. In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij de Schaopedobbe heeft natuurherstel plaats gevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ("dobben"). Het Leggelderveld bestaat uit natte heide, pioniervegetaties met sna-velbiezen en heischraal grasland.

3.2. Landschappelijke context en kenmerken begrenzing Drents-Friese Wold & Leggelderveld behoort tot het Natura 2000-landschap "Hogere zandgronden".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen³. Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁴.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten.

Het Drents-Friese Woud is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bossen, heide, stuifzanden en schrale graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt als zodanig het leefgebied van een aantal soorten van Bijlage I (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁵

3.3. Begrenzing en oppervlakte

De geometrische begrenzing van het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is weergegeven in de bij dit besluit behorende bijlage. Globaal gaat het allereerst om het grote aaneengesloten gebied dat is gelegen in de driehoek tussen Appelscha in het noorden en Diever en Vledder in het zuiden.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁴ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁵ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

Het omvat onder meer de Boswachterij Appelscha, Boswachterij Smilde, Berkenheuvel, Doldersummer Veld, Boschoord, Landgoed Vledderhof en Schaopedobbe. Ook het Leggelderveld ten zuiden van Hoogersmilde maakt deel uit van aangewezen gebied.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 7.470 ha. Hiervan is 663 ha uitsluitend Habitatrichtlijngebied. Dit betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

Op een aantal plaatsen zijn bij het wijzigingsbesluit DGNV-N2000/2022-027 | 027 Drents-Friese Wold & Leggelderveld (wijziging) het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied aangepast vanwege een LIFE-project (zie bijlage A). Hierover is de Europese Commissie begin 2018 geïnformeerd. Het betreft de volgende aanpassingen:

- De ondergronden en erven (2 ha) van twee gesloopte boerderijen (Oude Willem 13 en 14 te Appelscha), gelegen in het Friese gedeelte van deelgebied 'Oude Willem', zijn toegevoegd als Habitat- en Vogelrichtlijngebied.
- Uitbreiding van het Vogelrichtlijngebied met het Friese deel van deelgebied 'Oude Willem', dat al begrensd was onder de Habitatrichtlijn (191 ha), vanwege de ontwikkeling van leefgebied voor de broedvogels Roodborsttapuit (A276), Paapje (A275) en Grauwe klauwier (A338), soorten waarvoor Drents-Friese Wold & Leggelderveld onder de Vogelrichtlijn is aangewezen.

3.4. Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De geometrische begrenzing van het Natura 2000-gebied is weergegeven in de bijlage. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied. Daar waar de geometrische begrenzing en de nota van toelichting, niet overeenstemmen is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend.

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied) zoals die omschreven zijn in artikel 4.

Voor de toepassing van de exclaveringsformule van artikel 4 gelden er peildata:

- 2 april 2000 voor de gebiedsdelen die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied.⁶ Deze peildatum heeft geen betrekking op het Friese deel van deelgebied 'Oude Willem';
- 7 december 2004 voor de gebiedsdelen die geplaatst zijn op de eerste lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio;⁷
- 14 maart 2011 voor de gebiedsdelen die met het Natura-2000 aanwijzingsbesluit van 27 december 2010 zijn toegevoegd aan het eerder aangewezen Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied;
- de datum van de eerste dag na publicatie in de Staatscourant van het definitieve wijzigingsbesluit voor het Friese deel van deelgebied 'Oude Willem' dat is toegevoegd aan het Vogelrichtlijngebied en de ondergronden en erven van de gesloopte boerderijen op Oude Willem 13 en 14 te Appelscha die zijn toegevoegd aan het Habitatrichtlijngebied.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1. Inleiding

In de artikelen 1 en 2 van dit besluit is een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Daarbij aansluitend wordt in de paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 voor het Habitatrichtlijngebied bij de lijst habitattypen de verkorte naam weergegeven en worden de aanwezige subtypen genoemd; voor het overzicht worden ook de soorten waarvoor het gebied is aangewezen nog een keer opgesomd.⁸ Paragraaf 4.2.3 herhaalt de lijst met vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie de artikelen 5 en 6 en hoofdstuk 5). Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habi-

⁶ 2 dagen na bekendmaking in de Staatscourant van 31 maart 2000, nr. 65/pag.16.

⁷ Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (Pb 29-12-2004, L 387/1).

⁸ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

tatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2. Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1. Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage P)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> Verkorte naam Stuitzandheiden met struikhei
H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i> Verkorte naam Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen Verkorte naam Zandverstuivingen
H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>) Verkorte naam Zeer zwakgebufferde vennen
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia</i> Verkorte naam Zwakgebufferde vennen
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren Verkorte naam Zure vennen
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitriche-Batrachion</i> Verkorte naam Beken en rivieren met waterplanten
betreft het subtype:	
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (<i>waterranonkels</i>)
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> Verkorte naam Vochtige heiden
betreft het subtype:	
H4010A	Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)
H4030	Droge Europese heide Verkorte naam Droge heiden
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland Verkorte naam Jeneverbesstruwelen
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) Verkorte naam Heischrale graslanden
H7110	*Actief hoogveen Verkorte naam Actieve hoogvenen
betreft het subtype:	
H7110B	*Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>

⁹ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

	Verkorte naam Pioniervegetaties met snavelbiezen
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i> Verkorte naam Oude eikenbossen

4.2.2. Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze nota van toelichting.

H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)
H1831	Drijvende waterweegbree (<i>Luronium natans</i>)

4.2.3. Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A072	Wespendief (<i>Pernis apivorus</i>)
A236	Zwarte specht (<i>Dryocopus martius</i>)
A246	Boomleeuwerik (<i>Lullula arborea</i>)
A338	Grauwe klauwier (<i>Lanius collurio</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A004	Dodaars (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)
A233	Draaihals (<i>Jynx torquilla</i>)
A275	Paapje (<i>Saxicola rubetra</i>)
A276	Roodborsttapuit (<i>Saxicola torquata</i>)
A277	Tapuit (<i>Oenanthe oenanthe</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting.

4.3. Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1. Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van “drie belangrijkste gebieden” per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹¹ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden” en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van “vijf belangrijkste gebieden” per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

¹¹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹². De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹³. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Drents-Friese Wold & Leggelderveld ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H2310	5	5	ca. 3.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	nee
H2320	5	5	ca. 500	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H2330	5	5	ca. 1.500	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H3110	5	4	ca. 35	-	B2 (6-15%)	ja
H3130	5	5	ca. 1.000	-	B1 (2-6%)	nee
H4010A	3	3	ca. 3.000	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	nee
*H7110B	5	5	ca. 150	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	nee
H7150	5	5	ca. 500	C (<2%)	C (<2%)	ja
H9190	5	5	ca. 3.200	C (<2%)	C (<2%)	nee

- Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2. Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹⁴ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁵. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁶. De habitaatsoort kamsalamander (H1166) heeft bij de aanmelding geleid tot selectie van het gebied (zie ook bijlage B.3).

4.4. Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

¹² Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹³ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁴ Prioritaire habitattypen en habitaatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁵ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprink (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

¹⁶ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

De habitattypen stuifzandheiden met struikhei (H2310) en binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320) komen voornamelijk voor rond het Aekingerzand en in de Schaopewaskerddobbe. Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320) komt ook voor in open delen van de grove dennenbossen van Berkenheuvel. Zandverstuivingen (H2330) zijn voornamelijk aanwezig in het Aekingerzand. Rond het Aekingerzand komen plaatselijk oude eikenbossen (H9190) voor en op enkele plekken in het zuiden van het gebied bij Diever. Het habitatype droge heiden (H4030) komt over een aanzienlijke oppervlakte voor in het zuiden van het gebied. In onder meer de Schaopewaskerddobbe en het Leggelderveld zijn heischrale graslanden (H6230) aanwezig. Enkele goed ontwikkelde vormen van het habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) zijn in het gebied aanwezig, vooral in het Aekingerbroek. Verder komen deze vennen verspreid voor in onder andere Koelingsveld en Schaopewaskerddobbe, op laatstgenoemde locatie is ook de drijvende waterweegbree (H1831) aanwezig. Een zeer zwakgebufferd ven (H3110) is aanwezig in de Ganzenpoel ten zuiden van Aekingerzand. Op diverse plekken in het gebied zijn zure vennen (H3160) aanwezig, met name in boswachterij Smilde. Een bijzondere vorm van dit habitatype (met drijvende egelskop) is onder meer aanwezig in Grenspoel (bij Aekingerzand) en rond het Aekingermeer. Actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) komen voor in de boswachterij Smilde, Vledderveld, Boschoord en lokaal in de vochtige heide van het Wapserveld, Doldersummer Veld en Leggelderveld. In het Doldersummer Veld komt het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) in natuurlijke vorm voor door langdurige waterstagnatie. Op plagplekken in de vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) is het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen ook aanwezig, onder meer in het Leggelderveld, Wapserveld en Doldersummer Veld. Het habitatype jeneverbesstruwelen (H5130) komt verspreid voor met kleine struwelen. Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (H3260A) komt voor in sloten rondom de Vledder Aa. De kamsalamander (H1166) komt met name voor in poelen in Berkenheuvel en direct ten zuiden van de Doldersummerweg net onder Berkenheuvel, Vledderhof, Boschoord en Doldersummer Veld.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1. Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, van de Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 2.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming (onder de Omgevingswet: artikel 3.58, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)) nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen in een beperkt aantal gebieden zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 “complementaire doelen” geformuleerd (niet noodzakelijk van toepassing op het onderhavige gebied). Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden “ontwikkeldoelen” zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie. In bijlage B.4 van deze nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort. Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000- landschappen¹⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelen- document (2006).

5.2. Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. De natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. De op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3. Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310	Stuifzandheiden met struikhei
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype stuifzandheiden met struikhei is in delen van het gebied in goede structuur aanwezig. In de overige delen is het aandeel van grassen te hoog en ontbreken karakteristieke soorten, zoals korstmossen. Het gebied levert voor de tapuit (A277), buiten de duinen, de grootste bijdrage in ons land.

H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De kwaliteit van het habitatype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding door veroudering van de vegetatie (afname korstmosrijke stadia). In dit gebied liggen mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit.

H2330	Zandverstuivingen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het Aekingerzand betreft het belangrijkste stuifzandgebied van Noord-Nederland. In het recente verleden zijn hier grote delen van het bos gekapt om de oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen te vergroten en de kwaliteit te verbeteren. De kwaliteit van het type is echter nog matig, aangezien soortenrijke begroeiingen nog ontbreken. Samen met de Veluwe en de Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen is het gebied van groot belang voor het realiseren van het landelijk doel.

H3110	Zeer zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype zeer zwakgebufferde vennen is fragmentair aanwezig. Door verzuring is de kwaliteit verslechterd, maar verbetering van de kwaliteit is mogelijk. Dit is mede van belang voor behoud van de landelijke verspreiding van het type.

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

H3130	Zwakgebufferde vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het gebied herbergt enkele goed ontwikkelde vennen van dit type. Verdere kwaliteitsverbetering is nodig voor een goede landelijke verspreiding.

H3160	Zure vennen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype zure vennen komt op diverse plekken in het gebied voor, waarbij op veel plaatsen nog kwaliteitsverbetering mogelijk is. Het habitatype komt voor in een vorm met drijvende egelskop.

H3260	Beken en rivieren met waterplanten
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> (subtype A) komt voor in sloten rondom de Vledder Aa, waar ontwikkeling in de middenloop als mogelijkheid wordt gezien. Herstel van het habitatype wordt nagestreefd wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding.

H4010	Vochtige heiden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A) komt met een aanzienlijke oppervlakte voor waarvan een groot deel goed is ontwikkeld, vaak met de kenmerkende veenmossoorten. Uitbreiding van het habitatype is mogelijk. De Oude Willem was voorheen een hoogveengebied (slenken); ontwikkeling van vochtige heiden met slenksystemen is hier mogelijk bij herstel van het oorspronkelijke reliëf en de hydrologie.

H4030	Droge heiden
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype droge heiden komt over een aanzienlijke oppervlakte voor in het zuiden van het gebied.

H5130	Jeneverbesstruwelen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype jeneverbesstruwelen komt verspreid voor met kleine struwelen. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van de kwaliteit gerealiseerd worden.

H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype heischrale graslanden komt voor in meerdere deelgebieden, maar is slechts in een beperkt aantal deelgebieden goed ontwikkeld. Uitbreiding en verbetering van het type is gewenst om heischrale graslanden duurzaam in het gebied te behouden en vanwege de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. De aanwezigheid van leemlagen in vochtige heide biedt goede perspectieven voor uitbreiding.

H7110	*Actieve hoogvenen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B).
Toelichting	Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B) komen verspreid voor in het gebied. Sommige van deze veentjes behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden van dit subtype. Het type kan verder ontwikkeld worden in een aantal vennen, onder andere door verdroging op te lossen. Verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd vanwege de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting	Plaatselijk komt het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen in een natuurlijke vorm voor. Verder komt het habitatype voornamelijk voor op plagplekken waar het zich voor een groot deel weer zal omvormen tot het habitatype vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> (H4010A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Ten behoeve van uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit wordt herstel van de natuurlijke vorm in slenken nagestreefd.
-------------	---

H9190	Oude eikenbossen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype oude eikenbossen is in goede kwaliteit maar over een geringe oppervlakte aanwezig. Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit is op langere termijn mogelijk. De ontwikkeling van het bos verloopt evenwel traag.

5.4. Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1166	Kamsalamander
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	Het gebied en de omgeving levert één van de grootste bijdragen voor de kamsalamander en is daardoor één van de belangrijkste meta-populaties in ons land. Met de herinrichting van de Vledder Aa en voormalige landbouwgronden bij Diever wordt de leefomgeving van de kamsalamander sterk verbeterd. De duurzaamheid van de populatie kan vergroot worden door geïsoleerd liggende subpopulaties weer met elkaar in verbinding te brengen.

H1831	Drijvende waterweegbree
Doel	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	De drijvende waterweegbree komt in zwakgebufferde vennen voor. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang. De soort zal mogelijk profiteren van herstel van habitatype zwakgebufferde vennen (H3130) in het gebied.

5.5. Vogelrichtlijn: broedvogels

A004	Dodaars
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
Toelichting	Van oudsher is de dodaars een broedvogel van (heide)vennen en andere kleinschalige wateren met een weelderige oevervegetatie. Na strenge winters vielen de aantallen terug in het Drents- Friese Wold (slechts 2 paren in 1997 na twee strenge winters) om na enkele jaren weer te herstellen. In recente jaren liggen de aantallen beduidend hoger met een maximum van 51 paren in 2002. Het gemiddelde in de periode 1999-2003 was 38 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van een sleutelpopulatie van 40 paren voldoende.

A072	Wespendief
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 8 paren.
Toelichting	Vermoedelijk is de wespandief pas vanaf begin jaren zeventig een regelmatige broedvogel, samenhangend met het, door een toenemende ouderdom, geschikt worden van de bossen die in het begin van de 20 ^e eeuw zijn aangeplant. Jaarlijks komen circa 8 paren (minimaal 7 en maximaal 11) tot broeden en de stand lijkt stabiel. Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 was 8 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A233	Draaihals
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

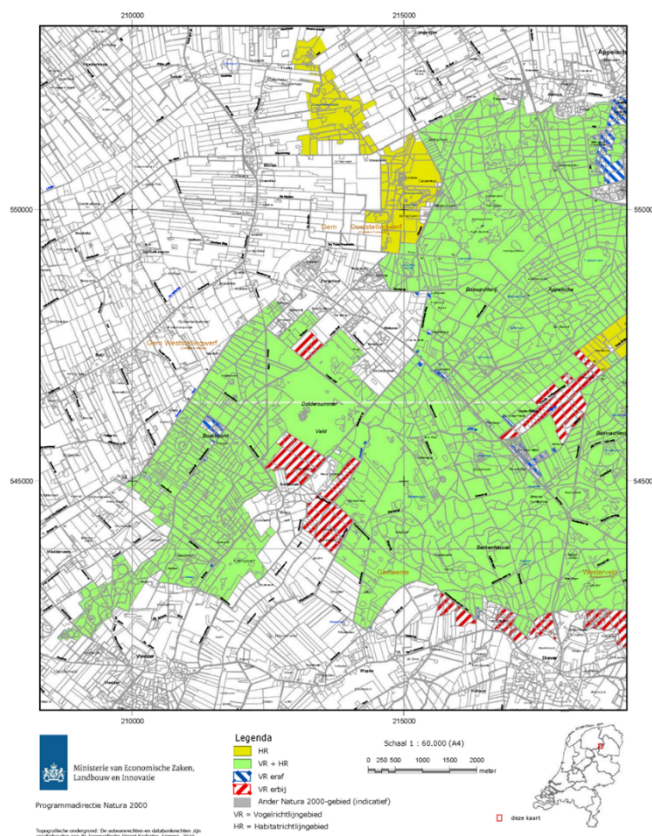
Toelichting	Dit gebied bevat één van de weinig regelmatig bezette broedplaatsen van de draaihals in Nederland. In de periode na 1980 werden maximaal 7 paren vastgesteld (1997). In de meeste jaren ging het echter om 1-3 paren. Open dennenbos in de overgang naar droge heide met staande dode berken vormen de basis voor het leefgebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A236	Zwarte Specht
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
Toelichting	Begin 20 ^e eeuw heeft de zwarte specht zich als broedvogel gevestigd in dit gebied. Na een geleidelijke toename tot eind jaren tachtig (maximaal 59 paren in 1989) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot een niveau van circa 30 paren. Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 was 28 broedparen. In Drenthe is het Drents-Friese Wold het belangrijkste broedgebied voor de zwarte specht, al komt zij tegenwoordig in alle grotere Drentse bossen voor. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A246	Boomleeuwerik
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 110 paren.
Toelichting	Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de jaren zestig (ten minste 5 paren). Met enige fluctuaties is het aantal broedparen daarna weer sterk opgelopen met een aantal van 115 paren in 2002. Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 was 110 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A275	Paapje
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 18 paren.
Toelichting	Dit gebied is één van de weinige Nederlandse broedgebieden van het paapje waar de aantallen niet sterk teruglopen. In de periode 1980-1998 werd een geleidelijke toename vastgesteld van circa 5 naar maximaal 28 paren (1996) en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 10-21 paren (gemiddelde is 18 broedparen). Hoewel de landelijke staat van instandhouding zeer ongunstig is, wordt geen verdere uitbreiding van de populatie nagestreefd gezien de recente toename in het gebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
A276	Roodborsttapuit
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
Toelichting	Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel in het agrarisch gebied en op de heidevelden. Het aantal paren is sinds de jaren zestig sterk toegenomen. In de periode 1999-2003 bedroeg de populatie gemiddeld 100 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
A277	Tapuit
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.
Toelichting	Van oudsher is de tapuit een broedvogel van de drogere en zandige heidevelden en extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog voorkomt op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 10 paren tot maximaal 86 paren in 1994. Vervolgens trad weer een sterke afname op tot gemiddeld circa 30 paren in de periode 1999-2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt landelijk herstel nagestreefd. Gezien de potentie van het leefgebied kan dit gebied een grote bijdrage leveren aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Recente cijfers laten een sterke toename van de aantallen zien, vooral als gevolg van herstel van stuifzanden in het Aekingerzand waar de tapuit van heeft geprofiteerd. Met uitzondering van de duingebieden levert het Drents-Friese Wold als broedgebied momenteel verreweg de grootste bijdrage in Nederland en het is dan ook van zeer groot belang voor het behoud van een sleutelpopulatie in de Fries-Drentse regio. Het gebied levert zelf onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in deze regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338	Gauwe klauwier
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	Het gebied levert als broedplaats één van de grootste bijdragen in Nederland en is het enige gebied van enige omvang met een gunstige populatieontwikkeling in de laatste 15 jaar. Ongetwijfeld waren de aantallen in het eerste deel van de vorige eeuw aanzienlijk hoger dan tegenwoordig. Na een dieptepunt in de jaren zeventig en tachtig, toen de soort vermoedelijk niet jaarlijks broedde, namen de aantallen geleidelijk toe tot gemiddeld 8 paren in de periode 1999-2003. Daarna zette de toename gestaag door tot uitschieters boven de 30 broedparen (38 broedparen in 2007). Een wat lager niveau van 20 broedparen is gezien de afhankelijkheid van tijdelijke successiestadia duurzaam haalbaar. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

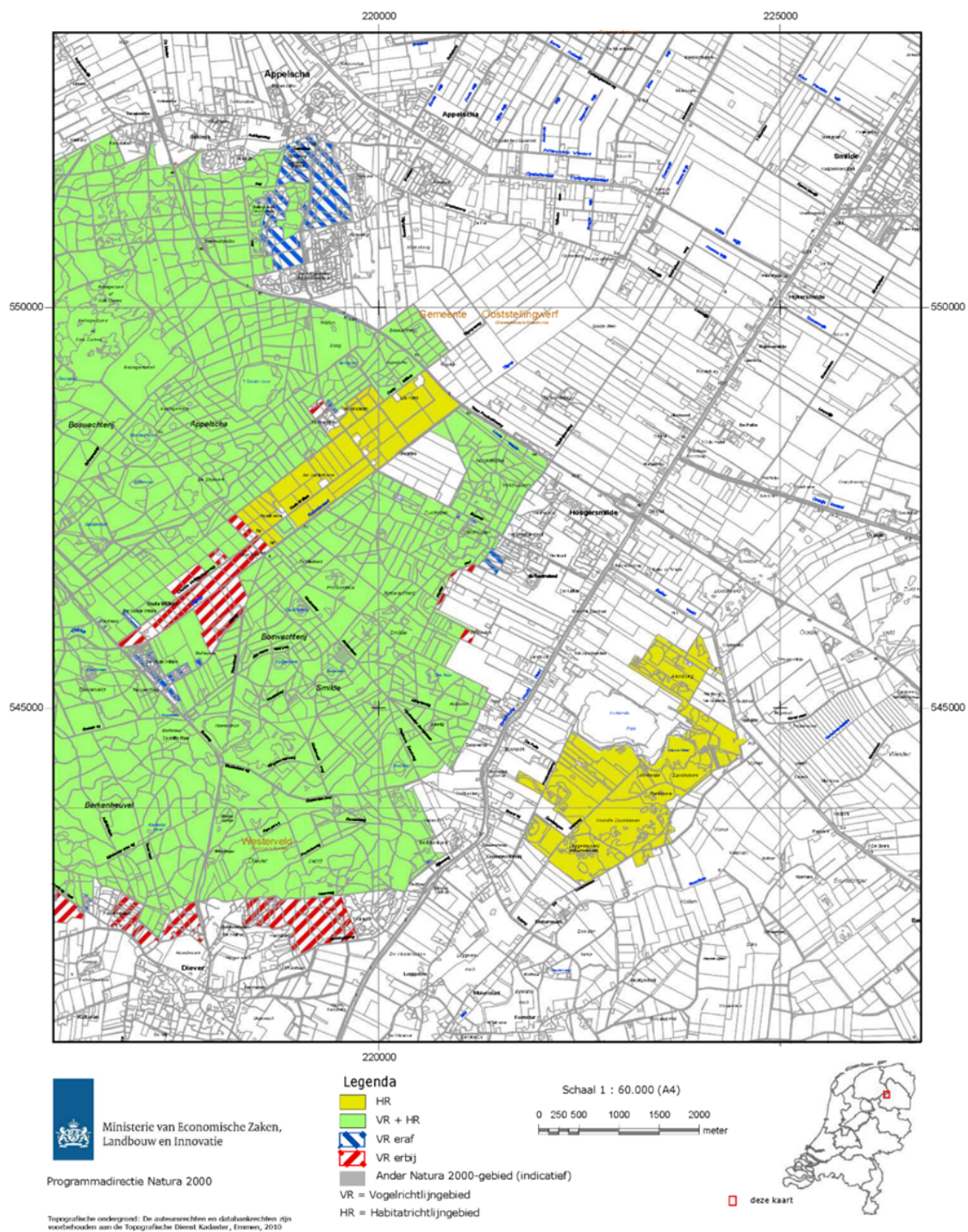
Bijlage A

Natura 2000-gebied #27 kaartbladen Drents-Friese Wold & Leggelderveld

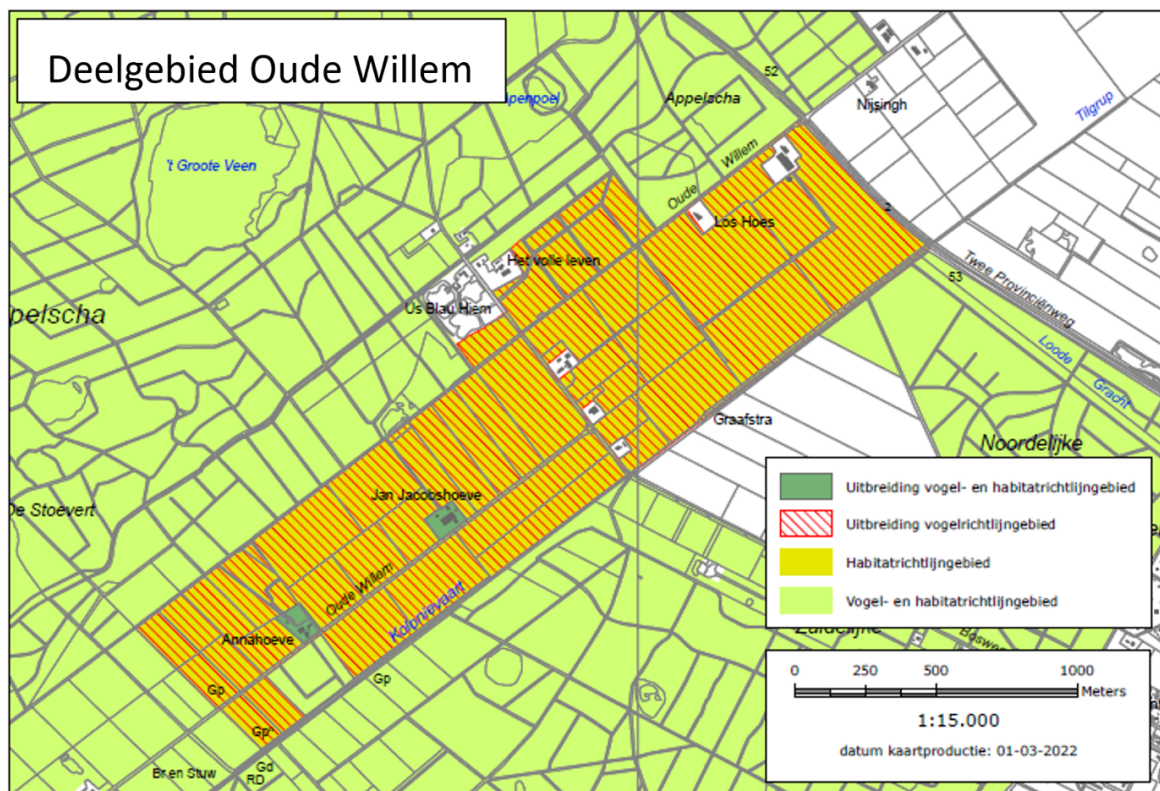
Kaartblad 1 Natura 2000-gebied # 27 Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Kaartblad 2 Natura 2000-gebied # 27 Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Kaartblad 3 Natura 2000-gebied # 27 Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Met het wijzigingsbesluit DGNV-N2000/2022-027 | 027 Drents-Friese Wold & Leggelderveld (wijziging) werd een kaartblad 3 toegevoegd van de wijziging van het Vogelrichtlijngebied ten opzichte van het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit Drents-Friese Wold & Leggelderveld van 27 december 2010, waardoor het Friese deel van deelgebied 'Oude Willem' aan het Vogelrichtlijngebied wordt toegevoegd. Daarnaast werden de ondergronden en erven van twee gesloopte boerderijen tevens toegevoegd aan het Habitatrictlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld waardoor het totale Natura 2000-gebied met 2 ha is toegenomen.

Bijlage B

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zure vennen (H3160). Het habitatype komt in het gebied voor in een vorm met drijvende egelskop.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *water-ranonkels* (H3260A). Het habitatype komt voor in de sloten rondom de Vledder Aa.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype droge heiden (H4030). Uit recente inventarisatie blijkt dit habitatype over een redelijke oppervlakte voor te komen.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). Heideveentjes komen voor in de boswachterij Smilde, Boschoord en in de natte heide van het Wapserveld, Doldersummer Veld en Leggelderveld.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)¹⁸. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹⁹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²⁰ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Geen wijzigingen

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H2310 – Stufzandheiden met struikhei Landelijke oppervlakte ca. 3.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A2 (30-50%)	Provincie Gelderland 2009
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2010
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	B1 (2-6%)	Alterra/Arcadis 2008
145	Maasduinen	B1 (2-6%)	Provincie Limburg 2009

¹⁸ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek- Ubbergen.

¹⁹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

128	Brabantse Wal	B1 (G, 2-6%) ^a	Provincie Noord-Brabant 2009
------------	---------------	---------------------------	------------------------------

- a. De letter "G" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding: het gebied vormt één geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijksgrens dat door België ook voor dit habitattype is aangemeld.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitattype stuifzandheiden met stuikheide (H2310) vijf gebieden geselecteerd: Veluwe (057), Maasduinen (145), Strabrechtse Heide & Beuven (137), Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)²¹ en Buurserzand & Haaksbergerveen (053). Deze selectie is aangevuld met het volgende grensoverschrijdende gebied en ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: Brabantse Wal (128)²². Op grond van de huidige kennis levert de Veluwe nog steeds de grootste bijdrage in ons land, gevolgd door Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux. Daarnaast leveren Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Maasduinen, gelet op de oppervlakte afgezet tegen de landelijke oppervlakte, de grootste relatieve bijdragen per gebied. Hieraan kan Brabantse Wal worden toegevoegd als grensoverschrijdend gebied (aan de oostzijde grenst het aan het Belgische Habitatrictlijngebied Kalmthoutse Heide dat onder meer voor dit type is aangemeld). In het gebied Strabrechtse Heide & Beuven blijkt een deel van de vegetatie eerder onterecht tot dit habitattype te zijn gerekend. De betreffende vegetatie (buiten vaaggronden) moet worden gerekend tot het habitattype droge heiden (H4030). Het gebied behoort hiermee niet meer tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor stuifzandheiden met stuikheide (H2310).

H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitattype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320) vijf gebieden geselecteerd: Dwingelderveld (030), Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Bakkeveense Duinen (017), Havelte-Oost (029) en Mantingerzand (032). Met de huidige kennis blijkt na het Dwingelderveld, de Veluwe (057) ook een aanzienlijke oppervlakte van dit habitattype te herbergen. Bakkeveense Duinen komt op de derde plek. Het vierde en vijfde gebied kunnen nog niet bepaald worden omdat het belang van de in aanmerking komende gebieden in dezelfde orde van grootte blijkt te liggen, maar exacte oppervlakten zijn nog niet bekend (Drentsche Aa-gebied (025), Drouwenerzand (026), Drents-Friese Wold & Leggelderveld en Havelte-Oost).

H2330 – Zandverstuivingen Landelijke oppervlakte ca. 1.500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A2 (30-50%)	Provincie Gelderland 2007
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	A1 (15-30%)	Provincie Noord-Brabant 2009
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2010
039	Vecht en Beneden-Reggegebied	B1 (2-6%)	Provincie Overijssel 2009

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitattype zandverstuivingen (H2330) vier gebieden geselecteerd: Maasduinen (145), Veluwe (057), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)²³ en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). Hiervan herbergt de Veluwe verreweg de grootste oppervlakte (bijna een derde), gevolgd door Loonse en Drunense Duinen met ongeveer een zesde van het landelijke areaal. Op grond van de huidige kennis staan Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), Drents-Friese Wold & Leggelderveld en Vecht en Beneden-Reggegebied (039) op de derde tot en met vijfde plaats in de rangorde van omvang. De aanwezige oppervlakte is in deze gebieden groter dan in de Maasduinen (met relatieve bijdrage van klasse C). Bij de aanmelding is het belang van de stuifzanden in Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en het Vecht- en Beneden-Reggegebied niet onderkend.

H3110 – Zeer zwakgebufferde vennen

²¹ Destijds bekend als Groote Heide – De Plateaux.

²² Destijds bekend als Ossendrecht.

²³ Destijds bekend als Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen.

Landelijke oppervlakte ca. 35 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	A2 (30-50%)	Provincie Overijssel 2009
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	A1 (15-30%)	Provincie Noord-Brabant 2009
137	Strabrechtse Heide & Beuven	A1 (15-30%)	Staatsbosbeheer 2010
146	Sarsven en De Banen	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) de volgende vier gebieden geselecteerd: Strabrechtse Heide & Beuven (137), Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)²⁴ en Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046). De selectie is destijds beperkt tot vier gebieden omdat deze ruim 60% van de landelijke oppervlakte omvatten en het type in geen andere gebieden in kwalitatief goede staat voorkwam. Op grond van de huidige kennis zijn de in de tabel genoemde gebieden de vier belangrijkste. Hiervan beslaat Bergvennen & Brecklenkampse Veld dankzij herstelwerkzaamheden het grootste aandeel van de landelijke oppervlakte. In Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het ven in De Banen na opschoning aanzienlijk verbeterd. In het Drents-Friese Wold is het habitattypen slechts fragmentair aanwezig. Het gebied kan daardoor niet meer tot één van de vier (of vijf) belangrijkste gebieden gerekend worden.

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke oppervlakte ca. 1.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
128	Brabantse Wal	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
135	Kempenland-West	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
137	Strabrechtse Heide & Beuven	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2010
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	C (R, <2%) ^a	Staatsbosbeheer 2010
057	Veluwe	C (R, <2%) ^a	Provincie Gelderland 2009
059	Teeselinkven	C (R, <2%) ^a	Provincie Gelderland 2009

- a. De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) werd het habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) onderverdeeld in vier plantensociologische verbonden, waarbij toentertijd voor elk drie gebieden zijn geselecteerd. Dit betreft de volgende gebieden: Lemselermaten (048), Dinkelland (049, twee verbonden), Lonnekermeer (051), Boddenbroek (052), Teeselinkven (059), Veluwe (057, twee verbonden), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)²⁵, Strabrechtse Heide & Beuven (137), Sarsven & De Banen (146) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138)²⁶. In het Natura 2000 doelendocument (2006) worden binnen dit habitattypen geen subtypen meer onderscheiden, omdat de begroeiingen in zwakgebufferde vensystemen veelal patronen van smalle zones of mozaïeken vormen of anderszins met elkaar verweven zijn. Op grond van de huidige kennis is dit habitattypen in de volgende gebieden in relatief grote oppervlakte aanwezig: Brabantse Wal (128), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Kampina & Oisterwijkse Vennen, Kempenland-West (135) en Strabrechtse Heide & Beuven. Dit betreft allen gebieden in de provincie Noord-Brabant. Het habitattypen heeft echter ook een ruime verspreiding in het noorden en oosten van het land. Doordat het habitattypen op veel plekken slechts in geringe oppervlakte aanwezig

²⁴ Destijds bekend als Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen.

²⁵ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

²⁶ Destijds bekend als Weerterbos. Dit gebied is samengevoegd met Ringselven en Kruispeel, waarmee de naam is veranderd in Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138).

is, is de landelijke dekking van het habitatype in Natura 2000-gebieden relatief laag (<50%). Dat vormt aanleiding om aan de Brabantse gebieden nog enkele gebieden toe te voegen: Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Veluwe en Teeselinkven.

H4010A – Vochtige heiden, <i>hogere zandgronden</i> Landelijke oppervlakte ca. 3.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2010
030	Dwingelderveld	B2 (6-15%)	Provincie Drenthe 2008
057	Veluwe	B2 (6-15%)	Provincie Gelderland 2007
054	Witte Veen	C (G, <2%) ^a	Provincie Overijssel 2009
128	Brabantse Wal	C (G, <2%) ^a	Provincie Noord-Brabant 2009

- a. De letter “G” in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd op grond van grensoverschrijding: het gebied vormt één geheel met een gebied aan de andere zijde van de rijksgrens dat door Duitsland ook voor dit habitatype is aangemeld.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het subtype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) drie gebieden geselecteerd: Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041) en Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)²⁷. Deze selectie is aangevuld met het volgende grensoverschrijdende gebied: Witte Veen (054). Op basis van de huidige kennis zijn in kwantitatief opzicht de drie belangrijkste gebieden voor dit subtype: Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Dwingelderveld en op de derde plaats de Veluwe (057). Witte Veen en Brabantse Wal zijn grensoverschrijdende gebieden waar het habitatype aan beide zijden van de grens aanwezig is.

H7110B – *Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> Landelijke oppervlakte ca. 150 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
030	Dwingelderveld	A1 (15-30%)	Provincie Drenthe 2008
057	Veluwe	B2 (6-15%)	Provincie Gelderland 2007
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	B2 (6-15%)	Staatsbosbeheer 2010
029	Havelte-Oost	B1 (2-6%)	Provincie Drenthe 2009
155	Brunssummerheide	B1 (2-6%)	Provincie Limburg 2009

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden in 2003 zijn voor het prioritaire habitatype actieve hoogvenen twee gebieden geselecteerd: Witterveld (024) en Bargerveen (033). In het Natura 2000 doelendocument (2006) zijn voor dit habitatype twee subtypen onderscheiden: *hoogveenlandschap* (subtype A) en *heideveentjes* (subtype B). Voor het subtype *heideveentjes* vormen op basis van oppervlakte de, in het Natura 2000-landschap Hogere zandgronden gelegen, gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Dwingelderveld (030) en Veluwe (057) de belangrijkste gebieden. Op basis van bijzonder goede kwaliteit en omvang is Havelte-Oost (029) hieraan toe te voegen met soorten als hoogveenmos, wrattig veenmos en kleine veenbes. Brunssummerheide (155) heeft ook een behoorlijke oppervlakte van dit subtype met als opvallendste soort beenbreek, waardoor het in de rangorde op de vijfde plaats komt.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2007
030	Dwingelderveld	B2 (6-15%)	Provincie Drenthe 2008

²⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	B1 (2-6%)	Provincie Noord-Brabant 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	C (<2%)	Staatsbosbeheer 2010
029	Havelte-Oost	C (<2%)	Provincie Drenthe 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattypen de volgende vijf gebieden geselecteerd: Dwingelderveld (030), Veluwe (057), Vecht- en Beneden-Reggegebied (039), Maasduinen (145) en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). Dit habitattypen kan in zijn natuurlijke vorm voorkomen in laagten, of op plagplekken in de vochtige heiden. Met de huidige kennis behoren in elk geval Veluwe, Dwingelderveld en Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) qua oppervlakte tot de belangrijkste gebieden (met elk meer dan 4% landelijke areaal). Andere gebieden met belangrijke voorkomens in natuurlijke laagten zijn Drents-Friese Wold & Leggelderveld en Havelte-Oost (029). Ook Boetelerveld (041), Kempenland-West (135) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) herbergen aanzienlijke oppervlakten (2-6%, klasse B1), maar dit betreffen voornamelijk vegetaties op plagplekken.

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke oppervlakte ca. 3.200 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
057	Veluwe	A4	Provincie Gelderland 2010
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	C	Provincie Noord-Brabant 2009
029	Havelte-Oost	C	Provincie Drenthe 2009
030	Dwingelderveld	C	Provincie Drenthe 2009
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	C	Staatsbosbeheer 2010

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattypen de drie gebieden als belangrijkste voor dit habitattypen geselecteerd: Dwingelderveld (030), Veluwe (057) en Drentsche Aa-gebied (025)²⁸. Inmiddels is de definitie van het habitattypen verder uitgewerkt wat betreft bodemtype (leemarme zandgronden) en ouderdom (ouder dan 100 jaar of op oude bosgroeiplaats). De Veluwe herbergt met ruim drie kwart van het landelijke areaal veruit de grootste oppervlakte van het habitattypen. Overige gebieden met meer dan 0,5% van het landelijke areaal zijn: Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Havelte-Oost (029), Dwingelderveld en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131). Het Drentsche Aa-gebied komt nu qua oppervlakte op de zesde of zevende plaats daar de voorkomens in gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld, Havelte-Oost en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen eerder waren onderschat of niet onderkend.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoort:

H1166 Kamsalamander

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de volgende gebieden voor deze habitatsoort geselecteerd: Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Landgoederen Oldenzaal (050), Landgoederen Brummen (058)²⁹, Korenburgerveen (061) en Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070)³⁰. Deze gebiedenselectie was gebaseerd op een verspreidingsanalyse welke heeft geresulteerd in een lijst van 14 kernleefgebieden met verspreidingsconcentraties. Deze kernleefgebieden bestaan uit complexen van cultuurgronden en bos- en natuurgebieden. Hieruit zijn bovengenoemde vijf gebieden geselecteerd als duidelijke herkenbare en topografisch begrensde landschappelijke eenheden bestaande uit bos- en natuurkernen met aangrenzende cultuurgronden voor zover in gebruik als leefgebied van de kamsalamander. Ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding is hier nog het volgende gebied aan toegevoegd: Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)³¹.

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van

²⁸ Destijds bekend als Drentsche Aa.

²⁹ Destijds bekend als Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide.

³⁰ Destijds bekend als Zuider Lingedijk en Diefdijk zuid.

³¹ Destijds bekend als Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen.

vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als “indicatieve” opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling³² is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar “opgeteld”, eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom “Besluit”) staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitattype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels wordt in de kolom “Populatie” tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en 0de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H2310 – Stufzandheiden met struikhei Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

³² De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

Het habitatype stuifzandheiden met struikheide is beperkt tot laaggelegen land. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. Op het aspect kwaliteit sluit de landelijke doelstelling hierop aan. Op het aspect oppervlakte is de landelijke doelstelling in lijn gebracht met de staat van instandhouding. In het Natura 2000 doelendocument (2006)³³ werd behoud van de oppervlakte als doel gesteld. Aangezien het habitatype landelijk in een gunstige staat van instandhouding gebracht moet worden en hiervoor goede potenties zijn in een groot deel van de gebieden waar dit habitatype voorkomt, is de landelijke doelstelling gewijzigd naar uitbreiding van de oppervlakte. Uitbreiding van de oppervlakte voor dit habitatype is met name gewenst om heidegebieden onderling te verbinden en kleine terreinen te vergroten. Dit is onder andere van belang voor het behoud van de voor dit habitatype afhankelijke organismen.

Mogelijkheden hiervoor liggen onder meer in de gebieden Drentsche Aa-gebied (025), Veluwe (057), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131) en Maasduinen (145). Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding van dit aan vaaggronden gebonden habitatype. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt in het grootste deel van de gebieden nagestreefd. In de meeste gebieden waar behoud van de kwaliteit als doel wordt gesteld, is het habitatype reeds in voldoende kwaliteit aanwezig.

H2320 – Binnenlandse kraaiheibegroeiingen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	A2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit

Ruim 50% van het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op het aspect oppervlakte aan op de landelijke doelstelling. Verbetering van de kwaliteit is lokaal van belang voor herstel van populaties van onder andere levermossen en wolfsklauwen die nationaal bedreigd zijn. Deze doelstelling is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen.

H2330 – Zandverstuivingen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

³³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Ongeveer twee derde van het habitatype zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

Habitatype H3110 – Zeer zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit

Het habitatype zeer zwakgebufferde vennen bevindt zich in Nederland aan de oostrand van het verspreidingsgebied. Hoewel het habitatype slechts over kleine oppervlakte voorkomt, is het van zeer groot belang door de bijzondere soortensamenstelling. Het overgrote deel van dit habitatype bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De meeste gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Instandhouding van goede voorbeelden (Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Sarsven en De Banen (146)) staat voorop. In de meeste gebieden is zelfs potentie om uit te breiden. In het Drents-Friese Wold & Leggelderveld wijkt de doelstelling af van de landelijke doelstelling, omdat uitbreiding van de oppervlakte niet realistisch wordt geacht, het habitatype is hier beperkt tot één poel. De vennen in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld en Sarsven en De Banen zijn door grote herstelwerkzaamheden inmiddels van goede kwaliteit, behoud van de kwaliteit is derhalve voldoende.

H3130 – Zwakgebufferde vennen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit

041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
052	Boddenbroek	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
059	Teeselinkven	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
135	Kempeland-West	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

a. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure venen (H3160) is toegestaan³⁴.

Het habitatype zwakgebufferde venen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling is hiermee in lijn gebracht. In het Natura 2000 doelendocument (2006)³⁵ was behoud van de oppervlakte en de kwaliteit en lokaal uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit als doel gesteld. Gezien de landelijke staat van instandhouding op beide aspecten oppervlakte en kwaliteit en de goede potenties voor herstel van dit habitatype in een groot deel van de gebieden, is de landelijke doelstelling aangepast naar uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen en/of die hiermee in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe venen bij zullen komen (Boetelerveld (041), Boschhuizerbergen (144)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor, in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In venen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde venen (H3110) en zwakgebufferde venen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde venen (H3110).

³⁴ Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

³⁵ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

H3160 – Zure vennen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
023	Fochteloërveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud ^a	verbetering	B2	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- a. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen zwakgebufferde vennen (H3130) of actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is toegestaan³⁶.

Ruim de helft van het Nederlandse voorkomen van het habitatype zure vennen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor enkele gebieden, zoals Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136), is een uitbreidingsdoelstelling geformuleerd, omdat het huidige beheer reeds gericht is op het ontwikkelen van zure vennen. In het bijzonder wordt uitbreiding van de oppervlakte van vormen met drijvende egelskop en veenbloembies nagestreefd (onder meer Dwingelderveld (030)). Een deel van de zure vennen kan zich door verlanding ontwikkelen naar het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B). In vijf gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. In de gebieden Sallandse Heuvelrug (042), Witte Veen (054), Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Brunssummerheide (155) zijn de vennen reeds goed ontwikkeld. Behoud is derhalve voldoende. In het gebied Lonnekermeer (051) wordt behoud van de kwaliteit beoogd, omdat het slechts een zeer kleine oppervlakte betreft en er geen potentie is om de kwaliteit ervan te verbeteren.

H3260A – Beken en rivieren met waterplanten, <i>waterranonkels</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp

³⁶ Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	B	ontwerpbesluit
150	Roerdal	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

- a. Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat betrouwbare cijfers die op vergelijkbare wijze zijn bepaald, niet beschikbaar zijn. Bovendien varieert het voorkomen van jaar tot jaar. Klasse B is vermeld voor gebieden met een grote (potentieel geschikte) beeklengte en/of belangrijke voorkomens.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *wateranons* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In de gebieden Swalmdal (148) en Roerdal (150) wordt op het aspect kwaliteit van de landelijke doelstelling afgeweken, omdat de kwaliteit van het habitatype in deze gebieden reeds goed is. In Swalmdal is ook op het aspect oppervlakte een behoudsdoelstelling gesteld, omdat het habitatype in dit gebied reeds over het gehele beektraject voorkomt. Behoud is derhalve voldoende.

H4010A – Vochtige heiden, hogere zandgronden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

052	Boddenbroek	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
059	Teeselinkven	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
080	Groot Zandbrink	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt wijdverspreid voor in Nederland. Meer dan twee derde van de landelijke oppervlakte van dit subtype is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁷. Mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte liggen onder andere op de Veluwe (057) en in de gebieden op het Drents plateau, waar dit subtype over grote oppervlakten voorkomt. Verder is de uitbreidingsopgave neergelegd in de gebieden waar de beste potenties zijn: waar voldoende ruimte en mogelijkheden zijn voor uitbreiding. Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd in de gebieden waar de potentie het hoogst is: bijvoorbeeld waar herstel van sterk vergraste vormen van dit subtype mogelijk is. Een speciale herstelopgave voor de kwaliteit van dit subtype ligt in de beekdalen waar het habitatype onderdeel uitmaakt van de gradiënt van hogere zandgronden naar de beek (bijvoorbeeld Wijnjeterper Schar (016), Stelkampsveld (060) en Meinweg (149)). In de meeste gebieden waar, in tegenstelling tot deze landelijke doelstelling, behoud van de kwaliteit wordt nagestreefd komt het subtype slechts in beperkte mate voor. De potenties ter verbetering van de kwaliteit zijn in deze gebieden veelal gering.

H4030 – Droge heiden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	C	doel toegevoegd *
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

³⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Wijnjeterper Schar en Elperstroomgebied (Stcrt. 2010, 2212).

030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
040	Engbertsdijkswen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
043	Wierdense Veld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
059	Teeselinkven	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
080	Groot Zandbrink	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
140	Groote Peel	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype droge heiden is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. In een aantal gebieden wijkt de doelstelling voor het aspect oppervlakte af van de landelijke doelstelling omdat bijvoorbeeld de oppervlakten waar het habitatype droge heiden voor kan komen al volledig benut zijn (Havelte-Oost (029), Wierdense Veld (043) en Borkeld (044)). De doelstelling voor het aspect kwaliteit wijkt af van de landelijke doelstelling in de gebieden Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Dinkelland (049), omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is. In enkele gebieden wordt zowel behoud van de oppervlakte als behoud van de kwaliteit beoogd. In de gebieden Teeselinkven (059), Stelkampsveld (060) en Groot Zandbrink (080) ligt de focus op andere habitatypes en komen droge heiden slechts over kleine oppervlakten voor. De gebieden Fochteloërveen (023), Witterveld (024), Witte Veen (054) en Aamsveen (055) zijn hoogveengebieden. In deze gebieden wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling omdat het habitatype droge heiden voorkomt op de zandruggen van de gebieden en hierdoor de mogelijkheden in het hoogveenlandschap volledig zijn benut. Ook in het, overwegend natte, Drentsche Aa-gebied (025) zijn de mogelijkheden voor droge heiden volledig benut. De doelstellingen voor het gebied Wijnjeterper Schar (016) wijken af van de landelijke doelstelling omdat het gebied reeds een goed voorbeeld is betreffende dit habitatype en behoud van de kwaliteit en oppervlakte derhalve voldoende is.

H5130 – Jeneverbesstruwelen Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^a	Besluit

025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenerzand	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

- a. Klassen zijn slechts globaal geduid ($B = 2-15\%$, $C < 2\%$), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte jeneverbesstruwelen is gelegen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Hoewel de oppervlakte van jeneverbesstruwelen sinds 1950 stabiel is gebleven, is de kwaliteit afgenomen. Door successie en vergrassing is de soortensamenstelling afgenomen. Het merendeel van de jeneverbessen zijn oudere struwelen met een vrij eentonige soortensamenstelling. Natuurlijke verjonging vindt zelden plaats, waardoor een scheve leeftijdsopbouw is ontstaan. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan. In Borkeld (044) en Springendal & Dal van Mosbeek (045) zijn goede kansen voor uitbreiding van het habitatype. Dit zijn de enige twee gebieden in Nederland waar potentie is voor het kiemen van jeneverbessen op de lemige bodems. De uitbreidingsopgave in deze gebieden is nodig om de te verwachten landelijke areaalverliezen op te vangen. In enkele gebieden geldt een behoudopgave op het aspect kwaliteit. In Boetelerveld (041), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) komen slechts zeer kleine oppervlakten van het habitatype voor, waardoor kwaliteitsverbetering niet mogelijk wordt geacht.

H6230 – *Heischrale graslanden Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit

032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
080	Groot Zandbrink	behoud ^a	behoud	C	concept-ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

- a. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van het habitatype blauwgraslanden (H6410) is toegestaan³⁸.

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

H7110B – *Actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

³⁸ Nadere toelichting over de “ten gunste formulering” wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	doel aangepast ^a
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	ontwikkeling			ontwerpbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunssummerheide	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit

- a. In het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is de doelstelling aangepast van behoud naar uitbreiding van de oppervlakte. Er liggen mogelijkheden om in een aantal vennen dit habitatype relatief eenvoudig verder te ontwikkelen.

Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt sterk verspreid over doorgaans kleine oppervlakten voor. Vanwege het ontbreken van complete gegevens over het voorkomen van dit subtype is voor de berekening van de relatieve bijdragen uitgegaan van een geschatte landelijke oppervlakte van 150 ha. Daarvan uitgaande zou ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte zijn opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “matig ongunstig” en “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte is in enkele gebieden gekozen voor een behoudsdoelstelling. In deze gebieden gaat het in de meeste gevallen om slechts één of enkele vennen en is er geen ruimte voor uitbreiding van de oppervlakte. In het gebied Witterveld (024) geldt een behoudopgave voor de kwaliteit van dit subtype. De reden hiervoor is dat de heideveentjes in dit gebied reeds van matige tot goede kwaliteit zijn en geen uitbreidingsmogelijkheden zijn middels herstel van voormalige heideveentjes.

H7150 – Pioniervegetaties met snavelbiezen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

155	Brunssummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
-----	------------------	-------------	-------------	---	----------------

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. Landelijk wordt zowel uitbreiding van de oppervlakte als verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Uitbreiding van de oppervlakte is als landelijk doel gesteld omdat de gunstige staat van instandhouding slechts een tijdelijke situatie betreft³⁹. Deze situatie is te danken aan recent op vele plekken uitgevoerde plagwerkzaamheden ten behoeve van herstel van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A) waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. Hoewel de pioniervegetaties met snavelbiezen gedeeltelijk mee kunnen profiteren van de plagwerkzaamheden, is de achteruitgang op de plaatsen waar het habitatype van nature voorkomt hierdoor gemaskeerd. Uitbreiding van de oppervlakte is gericht op herstel van natuurlijke pioniervegetaties met snavelbiezen als duurzaam onderdeel van het (natte) heidelandschap. Deze herstelopgave geldt alleen voor gebieden waar het type van nature aanwezig is en waar goede mogelijkheden voor herstel aanwezig zijn, onder andere de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027) en Dwingelderveld (030). In de overige gebieden, waar het habitatype enkel voorkomt op plagplekken in de vochtige heiden (H4010), wordt volstaan met behoud.

H9190 – Oude eikenbossen Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
031	Mantingerbos	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
143	Zeldersche Driessen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De staat van instandhouding op het aspect oppervlakte is aangepast van “gunstig” naar “matig ongunstig” ten gevolge van herdefiniëring van dit habitatype. Uit een nadere uitwerking van de definitie van het habitatype wat betreft bodemtype (leemarme zandgronden) en ouderdom (ouder dan 100 jaar of op oude bosgroeiplaats) blijkt het habitatype buiten de Veluwe (057) meer versnipperd en in kleinere oppervlakten voor te komen dan eerder werd aangenomen. De landelijke doelstelling is daarna in lijn gebracht met de aangepaste staat van instandhouding van behoud oppervlakte naar uitbreiding oppervlakte. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de

³⁹ Dit is voor dit habitatype ook de reden dat de staat van instandhouding wat betreft het aspect toekomstperspectief als “matig ongunstig” is beoordeeld (zie ook Natura 2000 profielendocument (2008)).

kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer er geen ruimte is voor uitbreiding.

B.4.2 Habitatrictlijn: soorten

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	conform ontwerp
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
063	Bekendelle	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
155	Brunssommerheide	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In de meeste overige gebieden wordt volstaan met behoud van het leefgebied en de populatie van de soort. In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals bijvoorbeeld in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

H1831 – Drijvende waterweegbree						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	behoud	C	doel aangepast ^a
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
146	Sarsven en De Banen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- a. In de doelstelling van Drents-Friese Wold & Leggelderveld is “behoud verspreiding” verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.

De landelijke staat van instandhouding van de habitatsoort drijvende waterweegbree is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijk doelstelling is hiermee in lijn gebracht: de landelijke doelstelling is aangepast van “behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie” naar “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie”. Herstel wordt mogelijk geacht in die gebieden waar de soort eerder in het habitat-

type zwakgebufferde vennen (H3130) of in de directe omgeving daarvan is aangetroffen en waar tevens uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van dit habitatype wordt nagestreefd. Bij herstel van dit habitatype zijn de omstandigheden gunstig voor herstel van de drijvende waterweegbree. In de overige gebieden wijkt de doelstelling af van de landelijke doelstelling. Het is onvoldoende duidelijk hoe de soort in deze gebieden hersteld zou kunnen worden.

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 – Dodaars						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	40	C	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	140	B2	aanwijzingsbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	40	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	35	C	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de dodaars is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 2.000 paren". De gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van Brabantse Wal (128).

A072 – Wespandief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	8	C	conform ontwerp
057	Veluwe	behoud	behoud	150	A	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	10	B	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de wespandief is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren". De gebiedsdoelstellingen sluiten allen aan bij de landelijke doelstelling.

A233 – Draaihals						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	conform ontwerp
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	100 (†)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de draaihals is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 200 paren". De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Met beide gebiedsdoelstellingen wordt meer dan de helft van het landelijke doel afgedekt, waarmee Natura 2000 een wezenlijke bijdrage levert aan de instandhouding van

de soort op landelijke schaal. Dit impliceert dat het beoogde herstel verder grotendeels zal moeten worden bereikt door maatregelen buiten het Natura 2000-netwerk en door hervestiging in Natura 2000-gebieden waar de soort verdwenen is. De draaihal is sinds de jaren zeventig zeer sterk achteruitgegaan en broedt op dit moment alleen jaarlijks op de Veluwe (057) en in het Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). De afname wordt vermoedelijk veroorzaakt door zowel afname van geschikt broedgebied als door ongunstige ontwikkelingen in de overwinteringsgebieden.

A236 – Zwarte specht						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	30	B1	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	430	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de zwarte specht is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 800 paren”. De gebiedsdoelstellingen sluiten allen aan bij de landelijke opgave.

A246 – Boomleeuwerik						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	110	B1	doel aangepast ^a
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	40 (†)	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	2.400	A2	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	100	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	55	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	65	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	100	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	30 (†)	C	ontwerpbesluit

- a. Het aantal voor Drents-Friese Wold & Leggelderveld is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003. In de definitieve besluiten is een andere afrondingssysteem gehanteerd⁴⁰. De landelijke staat van instandhouding van de boomleeuwerik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 5.000 paren”. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten voor het aspect leefgebied aan bij de landelijke doelstelling.

A275 – Paapje						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	25 (†)	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	ontwerpbesluit

⁴⁰ Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is de volgende afrondingssysteem gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	B2	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	10 (†)	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	18	B1	doel aangepast ^a
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	30 (†)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	5	C	ontwerpbesluit

- a. Het aantal van Drents-Friese Wold & Leggelderveld is aangepast conform het gemiddelde van de jaren 1999-2003. In de definitieve besluiten is een andere afrondingssysteem gehanteerd.⁴¹

De landelijke staat van instandhouding van het paapje is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierbij aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 700 paren”⁴². De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In enkele gebieden is een behoudopgave geformuleerd. Hierbij gaat het om de gebieden Lauwersmeer (008), Fochteloërveen (023), en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). In het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is de populatie recent reeds toegenomen. De som van de gebiedsdoelen (inclusief complementaire doelen) bedraagt ongeveer 30% van het doelniveau waarmee Natura 2000 een wezenlijke bijdrage levert aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dit impliceert dat het beoogde herstel verder grotendeels zal moeten worden bereikt door maatregelen buiten de Natura 2000-gebieden en in Natura 2000-gebieden die minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie herbergen.

A276 – Roodborsttapuit						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	100	C	conform ontwerp
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	90	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	1.000	A1	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	80	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	85	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roodborsttapuit is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 6.000 paren”. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

⁴¹ Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is de volgende afrondingssysteem gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

⁴² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

A277 – Tapuit Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	35 (†)	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	30 (†)	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	Uitbreiding	verbetering	60 (†)	B2	doel aangepast ^a
029	Havelte-Oost	behoud	behoud	10 (†)	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (†)	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	100 (†)	B2	ontwerpbesluit
084	Duinen Den Helder - Callantsoog	uitbreiding	verbetering	30	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	30	B1	ontwerpbesluit

- a. De doelstelling voor Drents-Friese Wold & Leggelderveld is aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding uitbreiding van de populatie naar een relatief hoog niveau gewenst is. De draagkracht is mede afgeleid van het voorlopig maximumaantal broedparen in 2009 van 59 broedparen en van de historische potentie (gemiddeld aantal broedparen van 67 in de periode 1992-1996, het interval rondom het optimum van 86 broedparen in 1994). Deze historische potentie wordt echter niet geheel realistisch geacht, waardoor een doel van 60 broedparen wordt nagestreefd.

De landelijke staat van instandhouding van de tapuit is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van tenminste 1.000 paren”⁴³. De doelstelling van de afzonderlijke gebieden sluit aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van Havelte-Oost (029), Duinen Den Helder-Callantsoog (084) en Noordhollands Duinreservaat (087). De som van de gebiedsdoelen (inclusief complementaire doelen) bedraagt ruim 60% van het doelniveau waarmee het Natura 2000-netwerk een wezenlijke bijdrage levert aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal.

A338 – Grauwe klauwier Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	5 (†)	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	10 (†)	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	doel aangepast ^a
028	Elperstroomgebied	behoud	behoud	5 (†)	B1	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	100 (†)	A3	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	40 (†)	A1	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	3 (†)	C	ontwerpbesluit

- a. De doelstelling voor Drents-Friese Wold & Leggelderveld is aangepast in uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied. Het doel sluit hiermee aan bij het landelijke doel. In het gebied is voldoende potentie aanwezig voor een hoger aantal broedparen dan het gemiddelde aantal in de periode 1999-2003. Een groot deel van de uitbreiding van de oppervlakte en de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten opzichte van de periode 1999-2003 is reeds gerealiseerd.

⁴³ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel (Stcrt. 2009, nr. 38).

De landelijke staat van instandhouding van de grauwe klauwier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 250 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling met uitzondering van het Elperstroomgebied (028) op het aspect leefgebied. In het Elperstroomgebied heeft de soort zich recent weer als broedvogel gevestigd. In de periode 1999-2003 kwamen gemiddeld 4 paren voor in het gebied, behoud van de populatie is hier gewenst.

Appendix

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Drents-Friese Woud gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2. Aanduiding leefgebied

Het Drents-Friese Woud is aangewezen als speciale beschermingszone vanwege de aanwezigheid van bossen, heide, stuifzanden en schrale graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt als zodanig het leefgebied van een aantal soorten van Bijlage I (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de beschermingszone is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

4. Vogelkundige waarden

4.1. Kwalificerende vogelsoorten

Het Drents-Friese Woud kwalificeert als speciale beschermingszone omdat het behoort tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor Wespendief, Zwarte specht, Boomleeuwerik en Grauwe klauwier⁴⁴ in Nederland.

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort.

Soort	Art. 4	Brv ^a	Aantal NL ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Wespendief <i>Pernis apivorus</i>	1	ja	700	— ^c	1,0%	1993-97
Zwarte specht <i>Dryocopus martius</i>	1	ja	2 600	1,0%	1,0%	1993-97
Boomleeuwerik <i>Lullula arborea</i>	1	ja	3 100	2,8%	2,8%	1993-97
Grauwe klauwier <i>Lanius collurio</i>	1	ja	200	2%	2%	1993-97

- De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja")
- Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren)
- Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie; voor de Wespendief konden in totaal slechts vier gebieden worden geselecteerd
- Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie

4.2. Andere relevante vogelsoorten

De bossen, heidevelden, vennen en schrale graslanden zijn verder van belang als broedgebied voor Do-daars, Draaihals, Paapje, Roodborsttapuit en Tapuit (trekvoegels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

⁴⁴ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (artikel 4.1).

Bijlage Gebiedsbegrenzungen

LEGENDA: Artikel	Noemer
	Indicatief/exact
	GIO-id ⁴⁵
1, eerste lid	Drents-Friese Wold & Leggelderveld – Habitatrichtlijngebied
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2022/N2000_DrentsFrieseWoldLeggelderveld_HR/nld@2022-04-01
2, eerste lid	Drents-Friese Woud – Vogelrichtlijngebied
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2022/N2000_DrentsFrieseWoldLeggelderveld_VR/nld@2022-04-01
3, tweede lid	Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld
	Exact
	/join/id/regdata/mnre1153/2022/N2000_DrentsFrieseWoldLeggelderveld_N2000/nld@2022-04-01

⁴⁵ Het GML-bestand voor de werkingsgebieden is via Internet raadpleegbaar door de URL <https://identifier.officielebekendmakingen.nl/join/..> te zetten (bijvoorbeeld https://identifier.officielebekendmakingen.nl/join/id/regdata/mnre1034/2019/or_waterkwaliteit/nld@2019-11-01).